

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен „доктор“ по: област на висше образование 5. „Технически науки“, професионално направление 5.7 "Архитектура, строителство и геодезия", докторска програма „Архитектура на сгради, конструкции, съоръжения и детайли“.

Автор на дисертационния труд: арх. инж. Стоян Георгиев Тодоров, докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Архитектура и урбанистика“ при „Архитектурен факултет“ на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“.

Тема на дисертационния труд: „Организационни модели за създаване на сгради в България и Бавария и формиране на професионалните задачи на архитектите“

Научен ръководител: доц. д-р арх. Жечка Илиева

Рецензент: проф. д-р арх. Орлин Славчев Давчев, Университет по архитектура, строителство и геодезия (УАСГ) - София, област на висше образование 5. „Технически науки“, професионално направление 5.7. „Архитектура, строителство и геодезия“, научна специалност „Синтез на архитектурата с другите изкуства, интериор и архитектурен дизайн“, определен за член на научното жури със заповед № 338/23.06.2026 г. от Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“.

1. Обща характеристика и оценка на резултатите и приносите на кандидата

• Кратко представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд на арх. инж. Стоян Тодоров на тема „Организационни модели за създаване на сгради в България и Бавария и формиране на професионалните задачи на архитектите“ е самостоятелно проведено, мащабно интердисциплинарно научно-приложно изследване. Трудът е структуриран в два тома с общ обем от над 504 страници за Том 1 (включващ въведение, пет глави, заключение, библиография и терминологичен речник) и Том 2, съдържащ 16 специализирани приложения. Изследователският масив стъпва върху богата библиографска справка от 135 източника на български, немски, английски и руски език, както и на нормативни, статистически и съдебни актове.

Проведеното изследване използва холистичен сравнителен подход между строителните култури и правно-административните рамки на България и провинция Бавария (Германия). Включени са теоретични системни анализи, качествени емпирични проучвания (анкети) и уникален за българската практика експериментален подход чрез реални административни и съдебни казуси. Авторефератът отразява коректно и пълноценно структурата, съдържанието и основните изводи на дисертационния труд.

• **Оценка на постигнатите научни, научно-приложни и приложни резултати**

Постигнатите от кандидата резултати разкриват дълбоко познаване на материята и системно анализират съществуващите деформации в сектор „Строителство“ в България. Оценявам изключително високо проведената съпоставка между българската и баварската практика, която извежда фундаменталната разлика в позиционирането на архитекта – докато в Бавария той се развива като архитект-генералист и доверено лице на възложителя, у нас е сведен предимно до проектант по част „Архитектурна“. Забележителен резултат е детайлното формализиране и сравнение на 5 основни модела за реализация на строителни начинания в България и 5 в Бавария, отразяващи предимствата, недостатъците и конфликтите на интереси за отделните участници в процеса. Научно-приложните резултати дават ясна картина за съотношението между обществения и частния интерес и ролята им за качеството на застроената среда.

• **Характер на приносите**

Новост за науката: За първи път в архитектурната теория у нас се извеждат и систематизират обективни закономерности между рамковите условия (нормативна уредба, административни, съдебни и бизнес практики), организационните модели на проектиране и строителство и съдържанието на професионалния профил на архитекта. Разкрит е генезисът на историческите метаморфози в задачите на архитектите в България и Бавария от края на XIX век до 2026 г., анализиран през координатите на Витрувиевата триада и баланса между обществени и частни интереси.

Обогатяване на съществуващи знания: Дисертацията надгражда познанията за Европейското общностно регулиране на свободните професии (Директиви 2005/36/ЕО, 2006/123/ЕО и (ЕС) 2018/958) и приложението на критериите от Давоската система за качество на строителната култура (Davos Qualitätssystem für Baukultur). Доказана е необходимостта от преминаване от рестриктивен ex ante към ефективен ex post контрол и предефиниране на ролите в българския инвестиционен процес.

Приложение на научни постижения в практиката и реализиран икономически ефект: С изключителна практическа стойност е разработеният нов бизнес процес и създаването на работещо уеб-приложение ARCHModels (достъпно на <https://models.iqrevolution.ws>). Инструментът базиран на алгоритъм и анкетиране помага на възложителите дигитално да определят оптималния организационен модел за своето строително начинание. Проектът предлага конкретен подход за нормативна и институционална промяна в България, която би донесла директен икономически ефект чрез оптимизация на строителните разходи, ограничаване на порочни инженерингови практики и премахване на скритите разходи от корупционен характер.

• **Оценка на авторското участие в научните публикации по дисертацията**

Анализът на наукометричната справка показва, че кандидатът покрива и значително надвишава минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“. При необходимости 30 точки по група показатели „Г“, арх. инж. Стоян Тодоров е представил общо 180 точки. Включени са 9 самостоятелни научни публикации в рецензирани издания, сборници от международни конференции и

списания (в т.ч. сп. „Архитектура“, Годишник на ВСУ „Черноризец Храбър“, издания в Германия), както и 2 реализирани авторски архитектурни проекта. Липсата на съавтори в научните статии категорично потвърждава личното авторско участие, високата ангажираност и водещата роля на кандидата в проведените изследвания и формулираните приноси.

2. Критични оценки, забележки и препоръки

При обща положителна оценка на дисертационния труд на арх. инж. Стоян Тодоров, могат да се отправят няколко забележки и дискуссионни бележки от методологическо, практическо и техническо естество:

- **Широк обхват срещу дълбочина на изследването:** Трудът опитва да съвмести в голям обем (над 500 страници) твърде широк спектър от тематики — от задълбочен исторически регрес на архитектурната професия от Античността, през детайлен сравнително-правен анализ на нормативните рамки в България и Бавария, до конкретна софтуерна разработка. Това прекомерно разширяване на обхвата донякъде размива фокуса между чисто теоретичното архитектурно изследване и приложното софтуерно инженерство.

- **Публицистични нюанси в изказа:** На отделни места в изложението се наблюдава излизане от стриктния академичен тон и преминаване към публицистични и емоционално обострени формулировки (например при описването на административните практики и нормативната среда в България). За подобни констатации в дисертационен труд се препоръчва ползването на по-неутрален и строго дистанциран език.

- **Технологична детайлизация и защита на данните:** Включването на конкретен програмен код (Vue, Inertia.js и др.) и екранни формати в приложенията носи риск от бързо технологично остаряване. Наред с това, при включването на реални документални източници и визуализации в дигиталните ресурси, следва стриктно да се съблюдават изискванията на Регламент (ЕС) 2016/679 (GDPR) относно пълната анонимизация на лични данни, подписи и индивидуални печати.

Препоръки за бъдещото развитие и внедряване на резултатите

- **Масшабно емпирично тестване:** Препоръчва се разработената β -версия на софтуерното приложение ARCHModels да бъде подложена на по-широко емпирично изследване (потребителско изпитване/UX) сред реални български възложители, проектанți и общински администрации, за да се потвърди приложимостта на алгоритъма за избор на организационен модел в реална среда.

- **Специализация на публикациите:** Препоръчва се на кандидата да адаптира изведените научни изводи за организирането на инвестиционния процес в самостоятелни научни публикации в реферирани международни издания (Scopus/Web of Science), с цел популяризиране на приносите извън страната.

Оценка на влиянието на направените критични забележки и препоръки върху качеството и количеството на получените резултати и приноси

Направените критични бележки и препоръки имат главно дискуссионен и пожелателен характер. Те по никакъв начин не намаляват високата стойност, качеството и значимостта на постигнатите научни, научно-приложни и приложни резултати. Формулираните приноси остават безспорно доказани, а разработеният

дисертационен труд представлява завършено, мащабно и задълбочено научно изследване с пряка практическа приложимост.

3. Проверка за плагиатство

В представения дисертационен труд, съпътстващия го автореферат и научните публикации на арх. инж. Стоян Тодоров не се установяват данни за наличие на плагиатство. Получените научни, научно-приложни и приложни резултати, както и формулираните приноси, са лично дело на кандидата и са постигнати в резултат на проведеното от него самостоятелно изследване. Цитираната чужда литература и нормативни източници са коректно отбелязани и реферирани в съответствие с академичните стандарти и Етичния кодекс за научни изследвания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Представеният дисертационен труд притежава всички белези на завършено научно изследване с ясна практическа приложимост. Той напълно съответства на изискванията на ЗРАСРБ и Наредба №12 на ВСУ „Черноризец Храбър”.

Всичко това ми дава основание да дам своята категорична ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА и да предложа на почитаемото Научно жури да присъди на арх. инж. **Стоян Георгиев Тодоров** образователната и научна степен „**доктор**“.

Дата: 22.08.2026
гр. София

ИЗГОТВИЛ:
(проф. Орлин Давчев)